

Depreme Dair Bir Derkenâr

Bu sene 6 Şubat'ta Kahramanmaraş ve Hatay merkezli vuku bulan deprem, on – on bir ilimizi doğrudan, ülkemizi ve insanımızı bir bütün olarak etkiledi. “Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar” (Buhârî, Edeb 27) hadisini birçoğumuz okumuş ya da duymuştur. Hüzün, insan olmamızın ortak paydası. Nerede bir acı varsa, o acıya merhem olmak öncelikle insan olmamızın gereğidir. Müminin bu konudaki duyarlılığı, 'yaratılanı, Yaratandan ötürü sevmek' ilkesi ile doğrudan irtibatlıdır.

Ülkemiz, deprem kuşağı üzerinde. Sadece Cumhuriyet döneminde on altı kadar ciddi deprem olmuş bu coğrafyada.¹ Nice acılar yaşanmış ve nice ağıtlar yakılmış, acıyı bal eylemek için. İnsan, eğer ki gelen sıkıntı, yaratılış icabı veya tabiatın etkisi ile ise buna bir şekilde kaza kader inancı gereği tahammül edebilir, üzerine düşeni insanî planda yapmaya çalışır. Tedbir kuldan, takdir Allah'tan ilkesi gereği olması gereken de budur. Şayet sıkıntı, insandan geliyorsa bunun hesabını sormak (hukuk-ahlak) ister. Onun için depremler, üzerinde yaşanan coğrafya ile doğrudan ilgilidir. İnsanımızın irfanı, bu tür sıkıntıları bir şekilde aşabilir enginliktedir.

Bununla birlikte insan, tabiat kitabını (kitâb-ı tekvînî) dikkatli okuyarak aklın gereğini yapar. Dere yatağına evler yapılıncaya 'dere taşı, böyle oldu!' şeklinde yapılan habere bir bilim insanı, 'insanlar dereye taşı!' diye mukabele etmişti. Bu açıdan önce varoşlar halinde oluşum çizgisi seyreden şehir yapısı, zamanla çeşitli imar affıyla sağlıksız bir biçim kazanıyor. Zemin yapısı, bina kat sayıları, yerleşim planlarında yeşillik, park, yollar, okullar, hastaneler, mabetler gibi nice unsur yer alması gerekirken bunların yapılamadığı biliniyor. Artık gökdelen şeklinde yapılan yüksek katlı binalar adeta bir köyü bünyesinde barındırıyor. Halbuki özellikle deprem kuşağındaki yerlerde, mecburi değilse, dikey mimari yerine yatay mimarinin ne kadar önemli olduğu izahattan vârestedir.

“Kanayan bir yara gördüm mü, yanar tâ ciğerim!” diyen Mehmet Akif'in bu mısrasındaki irade beyanına hangimiz katılmaz ki. Hele hele kanayan yara, yanibaşımızdaki komşumuz, ahabımız, insanımız olunca bu ciğer yangını ancak kalbî-kavlî-fiilî yardım eli uzatmak ile teskin edilebilir. Bizim insanımız depremde bunu yaptı. Başka bir ifade ile devletimiz 'kerîm', milletimiz 'aziz' oluşunu depremedeler için yeniden göstermiş oldu.

¹ Bkz.

https://ilahiyatyayinlar.klu.edu.tr/dosyalar/birimler/ilahiyatyayinlar/dosyalar/dosya_ve_belgeler/tu%CC%88rkiye_deki_bu%CC%88yu%CC%88k_depremler.pdf [Erişim: 10.06.2023]

İnsanımızın zor zamanlarda gösterdiği reflekslerden biri, tarihine, inancına, vicdanına uygun şekilde çabucak teşkilatlanabilme kabiliyetidir. Onun için devlet-millet bütünleşmesinin bariz örneklerinden biri, deprem sonrası kurtarma ve yardım çalışmalarında da görüldü. Ordu-millet kavramına uygun şekilde hemen herkes, ya fiili olarak deprem bölgesine koştu, ya yardım kampanyası için koşturdu ya da kalbi orada sıkıntı halinde olan kardeşleri, vatandaşlarının esenliği için attı. Milletimiz, yiyecek, giyecek, araç gereç, nakdi yardım gibi nice konularda tam bir seferberlik içinde oldu.

Deprem afeti, tıpkı sel, çığ, yangın, salgın, kıtlık gibi insan-tabiât ilişkisi çerçevesinde incelenen bir konu olmakta birlikte insanın inancı, bilgisi, görgüsü, tecrübesi açısından da çeşitli incelemelerin konusudur. Tedbir almak için birçok husus devreye girer. Konunun bilim, din, ahlak, siyaset, edebiyat gibi birçok ilmi disiplin tarafından incelenmesi bununla ilgilidir. Anlayabildiğim kadarıyla şimdilik varılan nokta şudur: Deprem, önlenemez ancak insan olarak tedbir alıp zararını en aza indirgeyebiliriz.² Biz bu durumu, Mimar Sinan ve onun gibi tarihte isim bırakmış mimarlarımızın inşa etmiş olduğu yapılarda görebiliriz. Bir eserin, içinde bulunduğu coğrafi şartlara göre ne şekilde yapılması gerektiği konusunda, mezkûr bilgilerimizden öğreneceğimiz çok şeyler vardır.

...

İnancımız açısından dünya, insan için bir imtihan yeri. Bununla birlikte onu güzelleştirmek ve insan haysiyetine yakışır hale getirmek, insanoğlunun en temel vazifesi. Bir sıkıntı doğduğunda onun acısını dindirmeye yönelik tepkimizin yoğunluğu, keşke daha sıkıntı olmadan tedbir almak için de aynı ölçüde olsa. Tedbir alınması konusunda ilim, ahlak, insana ve eşyaya hürmet konularında daha epey yol yürümemiz gerekiyor gibi görünüyor. Onun için ilim ve siyaset insanlarına bu konuda sorumluluk düşüyor.

Hayat sürekli akışkan bir özellik arzeder. Ancak bazı hususlar vardır ki, onlar her daim hafızada diri şekilde kalmalıdır. Hususen yıkıcı depremler gibi konuların, zamanın teknik gelişmelerinden de istifade ederek, hafızalarda canlılığını devam ettirebilmesi için de tedbirler almak gerekir. Yukarıda serdedilen düşüncelerden hareketle şunu söylememiz mümkün görünüyor: Fizikî açıdan deprem yanında eğitim, ahlak, mimari gibi daha nice konularda da fay hatları ve depremler var. Dolayısıyla konuya bu bütünlükle bakılmasına tarafım.

² Trafik kazalarının kaza kader algısına etkisi ve tedbir konusunda bkz. İlhami Güler, *Allah'ın Ahlakîliği Sorunu*, Ankara 2002, Ankara Okulu Yay., sf. 123.